

Zagraniczni inwestorzy w chorwackim sektorze bankowym

Katarzyna Kubiszewska*

Streszczenie: *Cel* – przedstawienie sytuacji w chorwackim sektorze bankowym odnośnie udziału kapitału zagranicznego, jego wpływu na wyniki sektora, jak i strukturę rynku.

Metoda badania – Wykorzystane metody badawcze obejmują studia literatury, głównie zagranicznej, oraz analizę danych finansowych i raportów Banku Centralnego w Chorwacji.

Wyniki – zmiany w prawodawstwie wprowadzone po drugim kryzysie bankowym w Chorwacji doprowadziły do istotnego wzrostu zaangażowania kapitału zagranicznego w krajowym sektorze bankowym. A ten przyczynił się niewątpliwie do poprawy wyników finansowych całego rynku. Jednak kryzys finansowy, który dotarł do regionu kanałami pośrednimi i przejawiał się w silnym spadku akcji kredytowej, doprowadził do znacznego pogorszenia się sytuacji w sektorze.

Oryginalności/wartość – Chorwacja jako najmłodszy członek Unii Europejskiej, podobnie jak inne kraje regionu Bałkanów Zachodnich, nie jest częstym podmiotem badań w Polsce.

Słowa kluczowe: Chorwacja, inwestorzy zagraniczni, sektor bankowy, transformacja sektora bankowego

Wprowadzenie

W latach 90. XX wieku w Europie Centralnej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej proces transformacji sektorów bankowych odbywał się w trzech głównych wymiarach: przekształceń instytucjonalnych, prawnych oraz własnościowych. Efektem tych ostatnich był często pojawiający się problem poziomu zaangażowania kapitału zagranicznego w lokalnym rynku bankowym. Zwolennicy wskazywali na fakt, że wybór kapitału zagranicznego może często stanowić jedyny wybór z powodu brak kapitału rodzimego. Ponadto, ograniczenie dostępu kapitału zagranicznego do lokalnego rynku może prowadzić do zaniechania procesu prywatyzacji. A wraz z napływem kapitału zagranicznego następuje napływ nowych technologii i procedur zarządzania. Zaś liberalizacja przepisów na świecie w odniesieniu do przepływów kapitałowych, jak również globalizacja, narzucają konieczność ograniczeń dostępu do lokalnego rynku bankowego. Zdaniem zaś przeciwników wysokiego zaangażowania inwestorów z zagranicy, zagraniczny właściciel banku może nie być zainteresowany finansowaniem inwestycji, stanowiących konkurencję dla tych w macierzystym kraju. A nawet może nawet dojść do blokowania takich inwestycji w kraju zapraszającym.

* dr Katarzyna Kubiszewska, Politechnika Gdańska, 80-233 Gdańsk, ul. G. Narutowicza 11/12, katarzyna.kubiszewska@zie.pg.gda.pl.

Ponadto, możliwym jest skupienie uwagi zagranicznego właściciela na celach finansowych, a nie społecznych oraz większa jego skłonność do realizacji raczej swojej aniżeli lokalnego banku centralnego polityki pieniężnej. Podkreślają oni również możliwość dążenia banków zagranicznych do wytransferowania zysku do kraju macierzystego, pobudzając rozwój własnej gospodarki poprzez finansowanie tam inwestycji i zasilenie podatkami budżetu macierzystego kraju.

Celem artykułu jest przedstawienie sytuacji w chorwackim sektorze bankowym odnośnie udziału kapitału zagranicznego, jego wpływu na wyniki sektora, jak i strukturę rynku. Artykuł został podzielony na trzy części. W pierwszej dokonano przeglądu literatury zagranicznej oraz badań w odniesieniu do oddziaływania udziału kapitału zagranicznego na sektor bankowy. Wykorzystano tutaj dostępne publikacje i monografie w celu przeprowadzenia analizy porównawczej. Część druga stanowi przedstawienie sytuacji w chorwackim sektorze bankowym. W tym celu posłużono się danymi dostępnymi w Chorwackim Banku Centralnym, w tym biuletynach oraz raportach zarówno rocznych, jak i okresowych. Ostatnia część, zarazem najszersza, to analiza kooperatywna udziału kapitału zagranicznego w sektorze bankowym i stopnia jego koncentracji oraz wyników finansowych. Wykorzystane dane uzyskane zostały z raportów okresowych Centralnego Banku Chorwacji.

1. Przegląd literatury

Literatura przedmiotu bada oddziaływanie inwestycji zagranicznych i zaangażowanie kapitału zagranicznego w trzech różnych płaszczyznach, tj. oddziaływanie na rozwój sektora bankowego, wpływ na wyniki zagotowywane przez sektor jako całość, jak również na poziom jego koncentracji. Prowadzone dotychczas badania potwierdzają korzyści, wynikające z wejścia na lokalny rynek bankowy inwestorów zagranicznych, a przejawiające się w lepszej alokacji zasobów i wyższej efektywności krajowego rynku finansowego (Levine 1996). Autor potwierdza, że zagraniczne banki poprawiają jakość i dostępność usług i produktów bankowych na rynku lokalnym poprzez wzrost stopnia konkurencji i wykorzystanie nowoczesnej technologii i *know-how*, dotychczas niedostępnej. Wpływają one również na rozwój nadzoru bankowego i przepisów prawnych regulujących funkcjonowanie sektora, a pośrednio także ułatwiają dostęp kraju do finansowania zagranicznego.

Przedmiotem dotychczasowych badań był również wpływ otwarcia lokalnych rynków bankowych dla inwestorów zagranicznych na zyskowność i efektywność rynku bankowego. Terrell (1986) zbadał sektory bankowe w 14 rozwiniętych gospodarkach. Wejście inwestorów zagranicznych sprzyjało także rozwojowi konkurencji i wzrostowi efektywności. Zdaniem autora, sektory bankowe zapraszające inwestorów zagranicznych zanotowały obniżenie kosztów operacyjnych, ale również zmniejszenie marży odsetkowej i wyników finansowych brutto. Claessens i in. (Claessens, Demirgüç-Kunt, Huizinga 2000) przy wykorzystaniu danych z 80 krajów, ocenili oddziaływanie zagranicznych inwestycji na zyskowność, marżę odsetkową i koszty zmienne (Martinez-Peria, Mody 2004) instytucji

krajowych. Wzrostowi udziału kapitału zagranicznego towarzyszył spadek wydatków zmiennych, ale też obniżenie zyskowności. Autorzy ci zbadali wpływ banków zagranicznych oraz koncentracji rynku w rozwijających się krajach Ameryki Łacińskiej w latach 90. Zdaniem autorów, większemu udziałowi kapitału zagranicznego towarzyszy obniżenie kosztów.

Na podstawie analizy empirycznej 47 kryzysów bankowych w 70 krajach, Beck, Demirguz-Kunt oraz Levine wykazali, że koncentracja systemu jest czynnikiem stabilizującym, a w skoncentrowanym systemie bankowym prawdopodobieństwo kryzysu jest znacznie mniejsze (Pawłowska 2004). Ponadto, nie dowiedziono negatywnego wpływu zagranicznego kapitału na niestabilność systemu bankowego. Wręcz przeciwnie, nie można utożsamiać otwarcia i konkurencji systemu bankowego oraz dostępu do rynku z negatywnym i silnym wpływem na stabilność całego systemu. Kraje z większą wolnością systemu bankowego i ogólnie bardziej konkurencyjnymi politykami ekonomicznymi są mniej podatne na doświadczenie kryzysu bankowego. Lepiej zinstytucjonalizowany rynek jest także lepiej powiązany z mniejszym prawdopodobieństwem wystąpienia kryzysu. Dowody te potwierdzają teorię dotyczące stabilizującego wpływu konkurencji na rynek bankowy.

Temat oddziaływania własności zagranicznej na wyniki sektora bankowego w gospodarkach podlegających transformacji znajduje także swoje odzwierciedlenie w badaniach empirycznych. Literatura w tym zakresie wskazuje na strukturę własności jako czynnik oddziałujący na efektywność sektora bankowego. Bonin i in. potwierdzili, że własność prywatna oznacza wzrost efektywności banków (Bonin i in. 1998). W drodze prywatyzacji sektora bankowego rośnie zaangażowanie kapitału zagranicznego, który dostarcza nowe technologie, nową kulturę pracy i organizacji oraz kapitał ludzki, dotychczas nie znane w gospodarce centralnie planowanej (Buch 1997). Ponadto, wiele zagranicznych operacji typu *greenfield*, które były otwarte w początkowej fazie transformacji, rozwinęło się w stonkowo istotne systemowo instytucje bankowe w drugiej połowie lat 90.

Jeśli banki zagraniczne korzystają z nowoczesnych technologii, powinny osiągać lepsze wyniki niż lokalne banki państwowe i prywatne. Potwierdza to raport przygotowany przez IMF (2000), który wskazuje, że zyskowność kapitałów własnych na Węgrzech, w Czechach oraz Polsce jest istotnie wyższa w przypadku banków zagranicznych. Drakos (2003) przeanalizował marżę odsetkową netto w okresie 1993–1999 w 11 gospodarkach transformacyjnych. W badanym okresie marża odsetkowa zmniejszyła się we wszystkich bankach, zaś w przypadku banków państwowych jest ona węższa. Zdaniem Drakosa, banki zagraniczne przyczyniają się do wzrostu zyskowności sektora bankowego w omawianych krajach.

Fries i Taci (2002) przeprowadzili badania w 16 transformujących się krajach dla okresu 1994–1999. Ich zdaniem, chociaż własność zagraniczna nie jest skorelowana z silniejszym wzrostem działalności kredytowej, większy udział banków zagranicznych ma pozytywny wpływ na realny wzrost wartości kredytów. W innym badaniu Fries i in. (Fries, Neven, Seabright 2002) badają rezultaty reform sektora bankowego w odniesieniu do jego efektywności i konkurencji na rynku. W przypadku krajów, które poczyniły istotne postępy

w zakresie transformacji sektora bankowego, autorzy potwierdzają odpowiednią marżę odsetkową, konkurencyjne oprocentowanie depozytów, ale również straty poniesione przez sektor jako całość. W innych przypadkach banki osiągają stosunkowo wyższe wskaźniki zyskowności, głównie dzięki niskiemu poziomowi dezintermediacji rynku finansowego.

Analizę przekrojową dla krajów Europy Środkowej i Wschodniej przeprowadzili także Koutsomanoli-Fillipaki i Staikourasa (2004). Wyniki ich analiz wskazały w większości krajów i regionów na konkurencję monopolistyczną panującą na poszczególnych rynkach bankowych. Ponadto, Koutsomanoli-Fillipaki i Staikourasa stwierdzili, że jedynie w krajach UE(10) w latach 1998–2002 niższe bariery wejścia na rynek oraz wzrost udziału kapitału zagranicznego spowodowały, że wzrost koncentracji nie wywołał spadku poziomu konkurencji.

Empiryczne badania bankowości w okresie transformacji znajdują stosunkowo silną zależność pomiędzy stopniem konkurencji na rynku a obecnością inwestorów zagranicznych i strukturą własnościową sektora. Węgierski sektor bankowy stał się przedmiotem badań dla Hasana i Mortona (2003), którzy wykorzystując metodę stochastycznej analizy barier (SFA) doszli do wniosku, że relatywnie bardziej efektywne banki zagraniczne przyczyniają się do wzrostu efektywności całego sektora bankowego.

W przypadku chorwackiego sektora, Kraft i Tirtiroglu (1998), przy użyciu tej samej metody, dowiedli, że w okresie 1994–1995 nowe banki były mniej efektywne, ale bardziej rentowne niż zarówno banki państwowe, jak i banki wcześniej sprywatyzowane. Jemric i Vujcic (2002) dokonali pomiaru efektywności banków zagranicznych działających w Chorwacji w latach 1995–2000 wykorzystując metodę *data envelopment analysis* (DEA). Autorzy dowiedli, że banki zagraniczne i nowe banki były w tym czasie efektywniejsze. Przykład tego kraju pokazuje, że istnieje zależność pomiędzy udziałem kapitału zagranicznego w sektorze i jego wynikami.

2. Ogólna sytuacja w chorwackim sektorze bankowym

Aktualnie, wartość aktywów bankowych w Chorwacji wynosi niecałe 400 mld HRK. Oznacza to czterokrotny ich wzrost w ciągu ostatnich 15 lat, podczas gdy wartości kapitałów własnych w tym sektorze wzrosła o 320%, z 18 do 57,7 mln HRK. Prowadzi to do wzrostu stopnia dźwigni i wskaźnika adekwatności kapitałowej. Wskaźniki te osiągnęły swoje minima przed kryzysem finansowym, co prezentuje tabela 1.

Jednocześnie, liczba banków w Chorwacji zmniejszyła się o połowę, z 60 w 1998 do 31 w 2012 roku. Istotny jest fakt, że w 2011 roku udział pasywów o kategorii ryzyka A spadł do poziomu z roku 1998 – około 89% całkowitych zobowiązań. Największych ich udział zanotowano w okresie 2006–2008.

W 1998 roku chorwacki sektor bankowy został dotknięty przez drugi kryzys. Pierwszy kryzys, datowany na początek lat 90., był wynikiem niestabilnej sytuacji politycznej, ekonomicznej oraz prawnej jako reminiscencji działań wojennych z okresu pierwszej po-

Tabela 1

Wskaźniki adekwatności kapitałowej i dźwigni finansowej

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dźwignia	18,3	15,2	11,9	10,4	9,4	9,2	8,7	8,8	9,7	11,5	13,0	13,7	13,9	13,8	14,0
Adekwatność kapitałowa	b.d.	b.d.	21,3	18,5	17,2	16,2	15,3	14,6	13,9	16,4	15,2	16,4	18,8	19,6	20,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Chorwackiego Banku Centralnego (CNB).

łowy lat 90. XX wieku. Drugi kryzys był spowodowany typowymi dla nowotworzącej się gospodarki rynkowej błędami i lukami w przepisach regulacyjnych, charakterystycznymi także dla gospodarek rozwiniętych. Kluczową rolę w wybuchu kryzysu odegrał cały szereg elementów, takich jak niska jakość zarządzania instytucjami bankowymi, nieefektywna stopa procentowa, nierozwinięty rynek kapitałowy, brak przeprowadzenia procesu prywatyzacji sektora bankowego, nieefektywna kontrola nad bankami, jak również wysokie koszty jego działania. Literatura przedmiotu przedstawia szereg przyczyn wybuchu tego kryzysu. Pierwszym czynnikiem była niewypłacalność sektora, mierzona odsetkiem nieregulowanych kredytów. Sonje i Vujcic (1999) podkreślali, że problem pojawił się już w 1989 roku, kiedy wartość takich kredytów przekroczyła wartości kapitałów sektora. W 1991 roku prawie połowa banków była niewypłacalna (CNB 1991). Ta niekorzystna sytuacja nie zmieniała się w kolejnych latach. Po wprowadzeniu szeregu zmian koniecznych w procesie transformacji gospodarczej, obejmujących między innymi zasady rachunkowości, reformę instrumentów pieniężnych, okazało się, że 4 na 6 największych banków borykały się z problemem niewypłacalności. Początek „drugiego kryzysu bankowego” związany był z ogłoszeniem upadłości banku Vukovarska (Kraft 1999). Następnie, w okresie od marca 1998 do kwietnia 1999 roku nastąpiły upadki kolejnych banków. Początkowo problem dotknął małe i średnie banki, następnie – także i te większe. Chorwacki Bank Centralny odebrał licencję bankową dwóm instytucjom – bankowi Ilirija oraz Gradjanska stedionica d.o.o. Karlovac. Kolejna fala bankructw nastąpiła na przełomie I i II kwartału 1999 roku, kiedy 6 istotnych instytucji zgłosiło niewypłacalność. Były to Ilirija, Neretvansko-gospodarska, Glumina, Gradska, Komercyjalna oraz Zupanjska Banka. Cztery spośród wymienionych banków dysponowało udziałem 6,5% aktywów całego sektora bankowego, zaś wartość całkowitych depozytów wyniosła 3,5 mld HRK oraz 2,8 mld HRK w formie depozytów objętych gwarancją zwrotu (CNB 24.03.1999). Osiem wspomnianych instytucji reprezentowało 7% aktywów sektora bankowego, a po dodaniu jeszcze Vukovarska Banka udział ten wzrósł do 12% całkowitych aktywów.

Głównym elementem programu naprawczego było wzmocnienie legislacji i poprawa jakości nadzoru nad rynkiem bankowym. Po wprowadzeniu nowego prawa bankowego, bank centralny wydał szereg decyzji dotyczących metodologii mierzenia adekwatności

kapitałowej i wartości aktywów ważonych ryzykiem, klasyfikacji pozabilansowych elementów bilansu oraz oszacowania ekspozycji banku. Innym podjętym krokiem w ramach programu naprawczego była liberalizacja przepisów prawnych, umożliwiających wzrost zaangażowania inwestorów zagranicznych w lokalny sektor bankowy, co doprowadziło do bardzo silnego zaangażowania się kapitału zagranicznego w lokalny sektor bankowy.

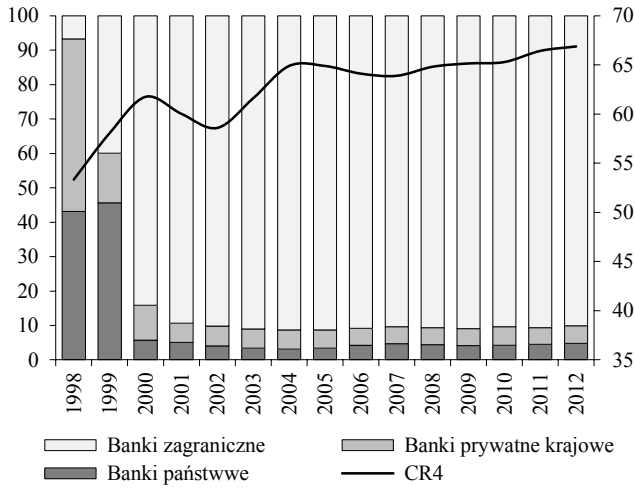
3. Struktura własnościowa sektora i jego koncentracja

W okresie 1998–2000 widoczny był silny napływ kapitału zagranicznego do chorwackiego systemu bankowego. Inwestorzy zagraniczni wzięli udział w procesie prywatyzacji sektora bankowego w Chorwacji. Udział chorwackich prywatnych instytucji kredytowych zmniejszył się o prawie 36 pkt proc. w ciągu zaledwie roku, pomiędzy 1998 a 1999 rokiem. W 1998 roku Chorwacki Bank Centralny zatwierdził szereg transakcji przejęć, obejmujących co najmniej 10% udziałów własnościowych banków chorwackich przez instytucje zagraniczne. Dotyczyło to Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz austriackiego Kärntner Landes- und Hypothekenbank AG, inwestujących w Slavonska Banka d.d. Osijek, banku Privredna Banka d.d. Zagreb, przejmującego udziały w dwóch bankach, tj. Riadria Banka d.d. Rijeka oraz Laguna Banka d.d. Porec. Ponadto, Bank Centralny wyraził zgodę na rozpoczęcie działalności przez dwa banki – Prva Stambena Stedionica d.d. Zagreb oraz Wüstenrot Stambena Stedionica d.d. Zagreb (CNB 26.08.1991). W dniu 17 grudnia 1999 roku Comit Holding International SA Luxembourg przejął 66,3% udziałów w Privredna banka Zagreb. W kolejnym roku udział kapitału zagranicznego zwiększył się do poziomu prawie 85% kapitałów całego sektora, np. za sprawą przejęcia przez Dalmatinska Banka banku Istarska Banka. Od tego czasu struktura kapitałowa rynku nie podlegała istotnym zmianom, co przedstawiono na rysunku 1.

Mimo że w rękach inwestorów zagranicznych znajduje się prawie całość kapitałów sektora bankowego, to ich udział w liczbie instytucji nie jest już tak imponujący. Jedyne połowa banków spośród 31 działających na rynku ma zagranicznych właścicieli, co przedstawia rysunek 2.

Liczba banków należąca do właściciela zagranicznego w sektorze bankowym w Chorwacji pozostaje na podobnym poziomie od 2004 roku, tj. pomiędzy 15 i 17 instytucji bankowych. Inną istotną cechą tego sektora bankowego jest stosunkowo wysoki poziom koncentracji rynku. W ciągu badanego okresu poziom wskaźnika koncentracji, mierzonego udziałem czterech największych instytucji po względem aktywów, zwiększył się z 53 do 67%. Poziom ten jest większy niż średni poziom koncentracji sektorów bankowych w Unii Europejskiej, który w latach 2005–2012 wzrósł z 44 do 47%, ale jest jednocześnie niższy niż w większości krajów Europy Centralnej i Wschodniej i niektórych krajów Europy Zachodniej (Banking Structure Report, ECB 2013).

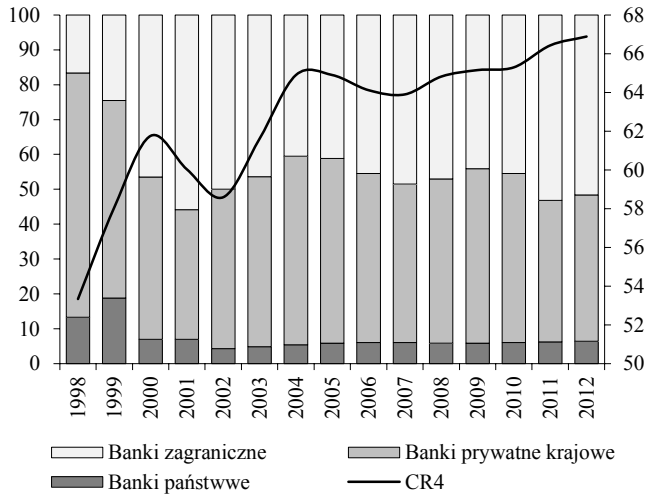

Oś lewa – struktura kapitałowa sektora (%), oś prawa – CR4 (%).

Rysunek 1. Struktura kapitałowa rynku i jego koncentracja

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CNB.

Oś lewa – struktura własnościowa sektora (liczba banków) (%), oś prawa – CR4 (%).

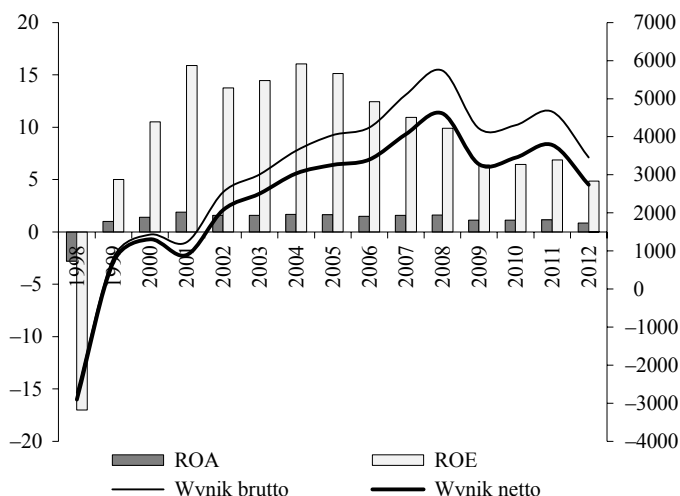
Rysunek 2. Struktura własnościowa banków (liczba banków)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CNB.

4. Wyniki sektora bankowego

Wzrost zaangażowania kapitału zagranicznego, który nastąpił wskutek zmiany prawa bankowego w Chorwacji w odpowiedzi na drugi kryzys bankowy, przyczynił się do poprawy wyników całego rynku bankowego. Już na rok po wprowadzeniu nowelizacji ustawy prawo bankowe, sektor osiągnął zyski, zarówno na poziomie brutto, jak i netto. Tak korzystny wzrost wskaźników wyników finansowych, jaki został zanotowany w okresie 1998–1999, nigdy później nie został osiągnięty. W 1998 roku zwrot na kapitale własnym (ROE) oraz na aktywach (ROA) były ujemne i wyniosły odpowiednio –17 oraz –3%. Było to spowodowane stratami sektora bankowego na poziomie 3 mld HRK. W późniejszym okresie sektor bankowy nie wygenerował już nigdy więcej strat (rysunek 3).

Oś lewa – ROA, ROE (%), oś prawa – wyniki brutto i netto sektora (mln HRK)

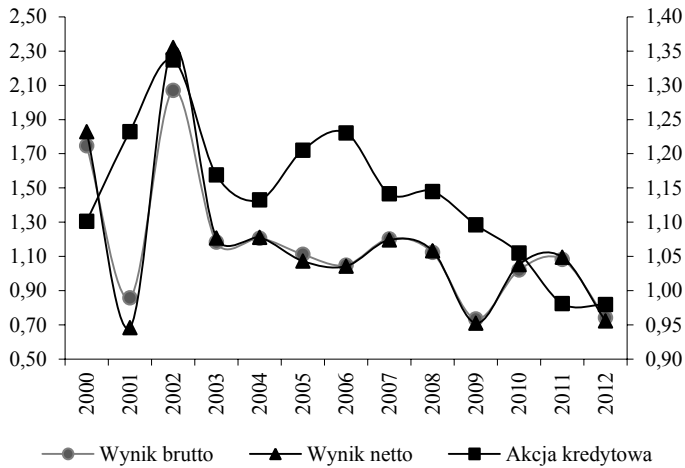
Rysunek 3. Wyniki sektora bankowego w Chorwacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CNB.

Do 2005 roku wzrastała zyskowność sektora bankowego, mierzona jego wynikami finansowymi. Na skutek rosnących zysków, poprawiały się wskaźniki ROA i ROE, które swoje najwyższe wartości osiągnęły w 2004 roku (odpowiednio ROA 1,7%, a ROE –16,1%). Od 2004 roku wyniki sektora zaczęły się zmniejszać, by osiągnąć najniższy poziom w 2012 roku. Na skutek zarażenia się gospodarki chorwackiej światowym kryzysem finansowym, który dotarł do regionu kanałami pośrednimi, wskaźniki rentowności aktywów i kapitałów własnych zaczęły się obniżać i, mimo krótkotrwałego ustabilizowania w 2011 roku, w kolejnym roku znów zanotowano ich zmniejszenie, odpowiednio ROA w 2012 roku wyniosło 0,9%, a ROE – 4,8%. Rysunek 4 wskazuje jednoznacznie na niekorzystny wpływ kryzysu finansowego na wyniki finansowe. I chociaż lokalne banki nie angażowały się w handel

toksycznymi aktywami, to jednak ograniczenie akcji kredytowej przez centrale banków, inwestujących dotychczas w bałkański sektor bankowy, wspierały w pierwszej kolejności swoją gospodarkę narodową, ograniczając tym samym podaż kredytów w swoich oddziałach zagranicznych i spółkach córkach (The Economist 7.02.2009).

Oś lewa – dynamika wyników brutto i netto (τ/r), oś prawa – dynamika akcji kredytowej (τ/r).

Rysunek 4. Dynamika (τ/r) zmian wyników finansowych i akcji kredytowej w chorwackim sektorze bankowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CNB.

Negatywny wpływ ograniczenia akcji kredytowej na lokalny rynek bankowy i w konsekwencji na całą gospodarkę mógł być jeszcze większy, gdyby nie działania podjęte przez międzynarodowe instytucje, celem wsparcia płynności banków w regionie w ramach Umowy Wiedeńskiej¹. Do końca pierwszego kwartału 2009 roku spadek dynamiki akcji kredytowej był hamowany przez Chorwacki Bank Centralny, wykorzystujący dostępne narzędzia, w tym obniżanie stopy rezerwy obowiązkowej z 17 do 14% w grudniu 2008 roku i 13% w lutym 2009. Jednak od drugiego kwartału 2009 roku Chorwacja, podobnie jak inne gospodarki bałkańskie, doświadczyła silnego obniżenia podaży kredytów, szczególnie ze strony 17 banków należących do zagranicznych inwestorów.

¹ Umowa Wiedeńska – spotkanie przedstawicieli instytucji nadzoru bankowego w krajach Unii Europejskiej, w krajach przyjmujących oraz banków inwestujących w sektory bankowe krajów rozwijających się (EFG, Erste, Intesa, KBC, Piraeus Bank, Raiffeisen International, Societe Generale, Unicredit), a także przedstawicieli międzynarodowych instytucji, w tym Międzynarodowego Funduszu Monetarnego, Komisji Europejskiej, Banku Światowego i Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju.

Uwagi końcowe

Po chaosie lat 90., sektor bankowy w Chorwacji zaczął się stabilizować w procesie transformacji. Przyczyną tego procesu jest wykorzystanie z sukcesem takich działań, jak oddzielenie działalności komercyjnej od zadań Banku Centralnego, liberalizacja stóp procentowych, restrukturyzacja i prywatyzacja banków państwowych, a także otwarcie się sektora na zagraniczny kapitał. Banki zagraniczne posiadają w chwili obecnej większościowy udział w rynku, zapewniając konkurencyjny benchmark dla lokalnych instytucji (*Banking Sector in South East Europe* 2008). Z drugiej zaś strony, efektem procesu transformacji były dwa kryzysy bankowe, charakterystyczne dla okresu zmian systemowych. Wśród działań naprawczych zliberalizowano dostęp do krajowego sektora bankowego dla inwestorów z zagranicy. Doprowadziło to do udziału ich w sektorze bankowym na poziomie 90% całkowitych kapitałów sektora, zaś w liczbie banków – udział ich wynosi około 50%. Jednocześnie wzrosły wskaźniki koncentracji rynku, przewyższając średni poziom w Unii Europejskiej. Instytucje zagraniczne przyczyniły się do poprawy wyników finansowych w pierwszej dekadzie XXI wieku, jednak ze względu na ograniczenie akcji kredytowej w okresie bezpośrednio po wybuchu kryzysu *sub prime* doprowadziły do zarażenia się zarówno Chorwacji, jak i innych krajów regionu, kryzysem gospodarczym. Dowodzi to tezie, że rozwój sektora oparty jedynie o zaangażowanie kapitału zagranicznego nie zawsze jest korzystny.

Literatura

- Banking Sector in South East Europe* (2008), Research Release, Erste Bank, Vienna.
- Bonin J.P., Mizsei K., Sze'kely I., Wachtel P. (1998), *Banking in transition economies: Developing market oriented banking sectors in eastern Europe*. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK.
- Buch C.M. (1997). *Opening up for foreign banks – why central and eastern Europe can benefit*, „Economics of Transition”, no. 5 (2).
- Claessens S., Demirgüç-Kunt A., Huizinga H. (2000), *The Role of Foreign Banks in Domestic Banking Systems, The Internationalization of Financial Services: Issues and Lessons for Developing Countries*, red. S. Claessens, M. Jansen, Boston, s. 117–138.
- Charlemagne: Single-market blues*, „The Economist” 7.02.2009.
- Croatian National Bank, Press Release, 24.03.1999.
- Croatian National Bank, Press Release, 26.08.1998.
- Drakos K. (2003), *Assessing the success of reform in transition banking 10 years later: An interest margins analysis*. „Journal of Policy Modeling”, no. 25, s. 309–317.
- Fries S., Taci A. (2002), *Banking Reform and Development in Transition Economies*. EBRD, September 2002.
- Fries S., Neven D., Seabright P. (2002), *Bank Performance in Transition Economies*. EBRD, June 2002.
- Hasan I., Marton K. (2003), *Development and efficiency of the banking sector in a transitional economy: Hungarian experience*, „Journal of Banking and Finance”, no. 27, s. 2249–2271.
- International Capital Markets: Developments, Prospects, and Key Issues* (2000), International Monetary Fund, Washington, DC.
- Jemric I., Vujcic B. (2002), *Efficiency of Banks in Croatia: A Dea Approach*, „Comparative Economic Studies”, vol. 44, issue 2–3, s. 169–193.
- Koutsomanoli-Fillipaki N., Staikouras C.H. (2004), *Competition and concentration in the New European banking Landscape*, Department of Accounting and Finance, Athens University of Economics and Business, Greece.
- Kraft E. (1999), *Rehabilitation marked the end of the first Croatian banking crisis, 1989–1996*, 3rd International Conference on Enterprise in Transition, Split, Chorwacja.

- Kraft E., Tirtiroglu D. (1998), *Bank efficiency in Croatia: A stochastic frontier analysis*, „Journal of Comparative Economics”, no. 26, s. 282–300.
- Levine R. (1996), *Foreign Banks, Financial Development, and Economic Growth*, w: *International Financial Markets: Harmonization versus Competition*, red. C.E. Barfield, Washington, D.C.: American Enterprise Institute Press, s. 224–254.
- Martinez-Peria M.S., Mody A. (2004), *How foreign participation and market concentration impact bank spreads: Evidence from Latin America*, „Journal of Money, Credit, and Banking”, no. 36, s. 510–537.
- Pawłowska M. (2004), *Efektywność, konkurencyjność i koncentracja na polskim rynku bankowym w latach 1997–2002 – związki między pojęciami*, „Bank i Kredyt”, nr 6.
- Sonje V., Vujcic B. (1999), *Croatia In the Second Stage of Transition 1994–1999*, Chorwacki Bank Centralny Working Papers, no. 1.
- Terrell H.S. (1986), *The role of foreign banks in domestic banking markets*, „Financial Policy and Reform in Pacific-Rim Countries”, red. H. Cheng, Lexington Books, Lexington.

FOREIGN INVESTORS IN CROATIAN BANKING SECTOR

Abstract: *Purpose* – presenting the situation in Croatian banking sector in scope of foreign capital engagement, its influence on sector’s performance and structure.

Design/methodology/approach – There were used following research methods to gather the qualitative and quantitative data: document review, literature review and international study. The author collected various documents, reports, financial statements covering the performance and structure of the banking sectors in the analyzed country.

Findings – Changes and amendments in regulations of Croatian banking sector leads to crucial increase of foreign capital’s engagement in the local banking market. The foreign capital has improved the sector’s performance. But on the other hand it created a main indirect channel of affecting the local economy with a global financial crisis after 2008. The credit supply limited mainly by foreign banks operated in Croatia lead to the decreases of sector’s performance.

Originality/value – Croatia as the youngest member of the European Union, similarly like other countries of the Balkan Europe, does not belong to the main stream of the surveys and studies carried out in Polish literature.

Keywords: Croatia, foreign investors, banking sector, transformation of banking sector

Cytowanie

- Kubiszewska K. (2014), *Zagraniczni inwestorzy w chorwackim sektorze bankowym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 802, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 65, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 511–521; www.wneiz.pl/frfu.

